

АВТОТРАНСПОРТ КОРХОНАЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ

Юлдашева Саодат Арислановна,

кафедра мудири, и.ф.н.доц., Тошкент давлат транспорт университети

Ғиёсидинов Бобур Бахтиёр ўғли,

ассистент, Тошкент давлат транспорт университети

Рақамли иқтисодийнинг ривожланиши транспорт корхоналарида самарадорлик кўрсаткичларини ошишига улкан ҳисса қўшади. Иқтисодий алоқаларнинг ривожланиши халқаро юк ташувида ўзининг аксини намоён этади.

Жаҳон амалиётида автотранспорт тизимида бошқарув ҳисобини ташкил этиш, харажатларни бошланғич ҳисоб ҳужжатлари маълумотларини умумлаштириш, харажатларни бошқариш ва ҳисобга олишда ахборот-таҳлил маълумотлар базасини ўрганиш, юқори самарадор лойиҳаларни ишлаб чиқишнинг назарий ва амалий асосларини такомиллаштириш борасида тадқиқотлар олиб борилмоқда. Ушбу ҳолат танланган тадқиқот мавзуси доирасида мақсадли йўналишларни белгилаш учун асос бўлади.

Иқтисодийни барқарор ривожлантириш, фан-техника тараққиётини яна ҳам жадаллаштириш, ишлаб чиқариш салоҳиятидан оқилона фойдаланиш, ресурсларнинг ҳамма турларини ҳар томонлама тежаш ва ишлаб чиқаришни бошқаришнинг бозор иқтисодиёти қонунларига мос равишда олиб бориш мамлакатимиз иқтисодий стратегиясининг энг муҳим таркибий қисмидир. Бу муҳим вазифаларни бажариш учун корхоналарнинг ишлаб чиқариш ва хўжалик фаолиятини чуқур таҳлил қилиш даркор.

Ривожланаётган бозор иқтисодиёти шароитида давлатнинг иқтисодий стратегияси узок вақтга мўлжалланган фундаментал мақсадларни ўртага қўйиш билан бир қаторда, бу мақсадларга эришиш воситалари, йўллари белгилаиши ҳам ўз ичига олади. Булар орасида ишлаб чиқариш самарадорлигини тўхтовсиз ошириб бориш асосий ўринда туради. Ўзбекистон давлатининг қудратини мустаҳкамлаш, аҳолининг моддий ва маънавий неъматларга бўлган эҳтиёжларини тўлароқ қондириш, келажакда эса уларни мўл-кўл яратиш, иқтисодий ва илмий-техника соҳасида энг ривожланган давлатлар қаторидан жой олиш ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишга бевосита боғлиқдир. Мустақилликка эришилганлиги, қудратли иқтисодий ва илмий-техник салоҳият яратилаётганлиги, иқтисодий-ижтимоий муносабатларнинг такомиллашаётганлиги ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш масалаларини биринчи ўринга қўйди. Бинобарин, республика Президентининг маъруза ва нутқларида, Вазирлар Маҳкамасининг

қарорларида ишлаб чиқаришнинг, жумладан, саноат ишлаб чиқариши самарадорлигини оширишнинг моҳияти ва аҳамияти, долзарб муаммолари, иқтисодий экстенсив ва интенсив тараққиёт йўлига ўтказиш муносабати билан келиб чиқадиган устувор вазифалар чуқур ва ҳар томонлама таҳлил этиб берилмоқда. Маълумки, ишлаб чиқаришни ривожлантиришда икки хил омил: миқдор ва сифат, экстенсив ва интенсив, яъни кенгайтирувчи (узайтирувчи) ва зўр берувчи, кучайтирувчи омиллар ҳаракатда бўлади. Бошқача килиб айтганда, агар ишлаб чиқариш соҳаси кенгайтирилса, экстенсив суратда кенгайган такрор ишлаб чиқариш бўлади; агар яна ҳам кўпроқ самара берадиган ишлаб чиқариш воситалари қўлланиладиган бўлса, интенсив суратда кенгайган такрор ишлаб чиқариш юзага келади. Ўзбекистон саноатида ана шу икки йўлдан оқилона фойланиш натижасида ишлаб чиқаришнинг самарадорлиги босқичма-босқич ўсиб бормоқда. Самарадорлик энг кўп учрайдиган умумий тушунчалардан бири бўлиб, иқтисодий-ижтимоий тараққиётнинг хилма-хил соҳаларида жуда кенг ишлатилади. Масалан, ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлиги, меҳнат самарадорлиги, ўқиш ва ўқитиш самарадорлиги, даволаш ва даволаниш самарадорлиги, қабул қилинган қонун ва қоидалар ҳамда ечимларнинг самарадорлиги ва ҳоказолар. Самарадорлик саноат ишлаб чиқариш фаолиятининг «кўзгуси» ҳисобланади. Бу «кўзгуда» ишлаб чиқаришнинг барча натижаларини кўриш мумкин. Маълумки, ҳар бир тармоқ, корхона, қолаверса, ҳар бир шахс ўзининг ишлаб чиқариш фаолиятида максимум фойда олишга интилади. Бу учун маълум харажатлар килади. Ана шу фойда билан харажатлар ҳафтасидаги фарқ тармоқ ва корхона фаолиятининг «кўзгуси» бўлган самарадорликда кўзга ташланади. Ишлаб чиқаришнинг энг юқори самарадорлиги ишлаб чиқариш харажатларини минимум даражага келтиришдан иборат. Бозор муносабатлари шароитида самарадорликнинг алоҳида ўрни мавжуд. Бозор иқтисодиёти натижалиликни, фойдалиликни тақозо этади. Тартибли бозорга асосланган иқтисодиётда энг кам ресурс сарфлаб, кўп натижага эришиш зарур. Маҳсулот ишлаб чиқариш жараёнида 5 турдаги ресурслар тизими ҳаракатда бўлади:

- а) моддий ресурслар;
- б) меҳнат ресурслари;
- в) молиявий ресурслар;
- г) энергетик ресурслар;
- д) ахборот ресурслари;

яъни информацион ресурслар. Мана шу ресурслардан оқилона фойдаланиб, ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш мумкин. Бундай фаолият ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш йўналишида муҳим аҳамият касб этади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. M. Ikramov, A. Zoxidov Central Asian transport system: regional transport corridors and prospects for their coordination. VNESHINVESTPROM. Toshkent 2019.
2. G'iyosidinov B. B. O. G. et al. Shaharlarda yo'lovchilarni jamoat transporti xizmatidan foydalanish afzalliklari //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 177-188.
3. Арислановна Ю. С., Бахтиорвич Г. Б. Использование опыта развитых стран в развитии консорциума между высшими учебными заведениями и производством // Европейский журнал молекулярной и клинической медицины. – 2021. – Т. 8. – №. 1. – С. 819-826.
4. Арислановна Ю. С., Бахтиорвич Г. Б. Маркетинговая и информационная поддержка в государственном секторе // Европейский журнал молекулярной и клинической медицины. – 2021. – Т. 8. – №. 1. – С. 940-948.
5. Arislanovna Y. S., Nematjanovna K. M. Specifics Of Corporate Governance In Road Transport //Psychology and Education Journal. – 2021. – Т. 58. – №. 2. – С. 8027-8030.
6. Мухитдинова К., Юлдашева С. Развитие рынка транспортно-логистических услуг // Международный журнал исследований и разработок EPRA. – 2020. – Т. 5. – №. 5. – С. 464-466.
7. Yuldasheva S. A., Malenkikh D. A. Unctad methodology in globalization of the direct investment market //Актуальные проблемы экономики и управления на предприятиях машиностроения, нефтяной и газовой промышленности в условиях инновационно-ориентированной экономики. – 2018. – Т. 1. – С. 149-154.
8. www.lex.uz
9. www.stat.uz
10. www.worldatlas.com
11. www.uitp.org
12. www.tshtt.uz